

"Baklava, kebapla diyet yapılamaz!"

İSO Başkanı Bahçivan, enflasyonla mücadelede doğru yola girildiğini ifade ederek, "Bu tedavi böyle olur. Sabır gerek" dedi

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçivan, enflasyonla mücadele için ekonomi yönetiminin uygulamaya koyduğu program dışında bir çıkış yolu görünmediğini söyledi. EKONOMİ gazetesine konuşan Bahçivan, son 3-4 yılın alışkanlıklarının bozulmasından dolayı **sanayinin** içinde de "çatlak sesler" çıktığına işaret ederek, "Ama bu tedavi böyle olur. Yani ben

eğer diyetle giriyorsam her gün baklava yiyerek, her gün kebap yiyerek kilo veremem" ifadelerini kullandı. Bahçivan, "Doğru bir yola girdik, ama zaman alacağı kesin. Dolayısıyla sabır göstermemiz lazım. Bu süreçte kafamızda hâlâ 'daha eski daha mı doğruydü' dersek, çok yazık ederiz. Bir OVP var ve takvimi de fena işlemiyor" ifadelerini kullandı. **MERVE YİĞİTCAN/08**

- Eğer ekonomi yönetimi giderse, devreye alınacak B planı, bir önceki dönemin B planından daha beter olur. Bizim, yapısal dönüşümün kavgasını vermemiz lazım.
- Enflasyonist büyüme, nitelikli ve sürdürülebilir değil. Ben, daha düşük bir büyümenin Türkiye için daha sağlıklı olacağını düşünüyorum.
- Hadi doları 40 lira yapalım, 45 lira yapalım! 30 lira bile seni kurtarmamış, 40 lira niye kurtarsın?

ISO BAŞKANI ERDAL BAHÇIVAN'DAN EKONOMİYE İLİŞKİN KRİTİK MESAJLAR:

Daha düşük bir büyüme Türkiye için daha hayırlı

● Türkiye'nin enflasyonla mücadelesinin başında güvenilir bir model ve kadronun olduğunu inandığını belirten ISO Başkanı Bahçivan, "Doğru bir yola girdik ama zaman alacak. Sabır göstermemiz lazım" dedi. Bahçivan, daha düşük bir büyümenin Türkiye için daha hayırlı olacağına işaret etti.

● "5 yılda yüzde 900 devalüasyon olmuş, hala çözümü dövizde arıyorsa ders almamız demektir" diyen Bahçivan, "Hadi 40 lira, 45 lira yapalım! 30 lira bile seni kurtarmış, 40 lira niye kurtarsın? Artık bunu aşmamız lazım. Her devalüasyonu bize enflasyonu getiriyor" diye konuştu.

MERVE YİĞİTÇAN/STANBUL

"Enflasyonist bir büyüme yapışının nitelikli ve sürdürülebilir olmayacağına farkındayız. Büyüme pahasına enflasyon görüşü ilkimizin yararına değil, asla kabul etmemeliyiz. Eski dönemlerin yap devalüasyonu, artır ihracatçı zihniyetiyle yaşanan, finansal istikrardan uzaklaşıp devalüasyonlardan medet uman sanayi-ihracatçı olmak istemiyoruz. Bu açıklamaları, sanayimizin bugünden ziyade geleceği adına yapıyoruz." Bu sözler İstanbul Sanayi Odası (ISO) Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan'ın, 27 Ekim 2021'de meclis toplantısında yaptığı meşhur konuşmadır. Enflasyon konusunda o dönem ilk ve en sert uyarıyı yapan sanayici olarak dikkat çeken Bahçivan, bazı kesimlerden tepki çekse de söylediklerinde haklı çıktı ve bu konuşmanın üzerinden neredeyse 3 yıl geçmesine rağmen Türkiye için geldiği enflasyon girdabından hala kurtulamadık. Ancak Bahçivan, o gün uygulanan ekonomi politikaları nedeniyle ne kadar karamsar-sa, bugün enflasyonla yapılan mücadele konusunda o kadar inandırıcı. Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek yönetiminde yürütülen dengeleme sürecinde, "Doktora gidemeyiz ve sabretmeliyiz" diyen Bahçivan, "Enflasyonla mücadele olacaktır da bir bedel ödenecek. Büyümeden taviz vermeden enflasyonla mücadele söz konusu değil. Daha düşük bir büyüme Türkiye için daha hayırlı" diyerek tüm kesimlerin bu süreçte sabırlı olmaları gerektiğine dikkat çekiyor.

"70'Lİ, 80'Lİ YILLARIN ENFLASYONU DAHA AHLAKLIYDI" ISO'nun Odakule'deki merkez binasında EKONOMİ Yönetim Kurulu Başkanı Hakan Güladağ, EKONOMİ Genel Koordinatörü Vahap Munyar ve EKONOMİ Yayın Kurulu Başkanı Şeref Oğuz'u misafir eden ISO Başkanı Erdal Bahçivan'ın ekonomi gündemine ilişkin görüşlerini paylaştı. "Bu görüşmeyi Mart 2024 yarına Mart 2023'te yapıyor olsaydık, karamsar bir boyutta sözlerine bağladır" diyen Bahçivan, o dönemde kısıtlı olduğu büyüme için devalüasyonla mücadele edilmesini istediğini de ifade etti. "Dün ya gerçeklerle bağdaşmayan yanlışlar ekonomist deneminden, daha rasyonel bir düşünme gerekliliği ve bunun çok kıymetli olduğunu söyleyen Bahçivan, bununla beraber bir önceki dönemden tahribatın bir önceki büyüme olduğunu belirtti. Bahçivan, ahlaklı tahribatın ise çok daha ağır olduğunu dikkat çekerek, "70'Lİ, 80'Lİ yılların enflasyonu bugünkünden daha ahlaklı bir enflasyondur" yorumunu yaptı.

"DAHA ESKİ DAHA MI DOĞRUYDU" DERSEK, YAZIK EDERİZ Tüm bunlara rağmen şu anda hastalığın teşhis ve tedavi sürecinde de güvenilir bir model ve güvenilir bir kadronun olduğunu inandığını belirten Bahçivan, "Doğru bir yola girdik ama zaman alacak kesin. Dolayısıyla sabır göstermemiz lazım. Bu sabırla gösterdiğimiz, kafamızda hala 'Daha eski daha mı doğrudur' dersek, çok yazık ederiz. Bir orta vadeli program (OVP) ve onun belli bir takvimi var. O takvim de bana göre fena işlemdir" ifadelerini kullandı. Bir önceki dönem yaşanan zorlukların insanları bel-

BAHÇIVAN'DAN NOTLAR...

- Konkordatolarda görülen artış şu anda normal ama İnşaat 2018-2019 yıllarına yaklaşıyor. Keşke olmasa ama enflasyonla mücadele olacaktır da bir bedel ödenecek.
- Büyümeden taviz vermeden enflasyonla mücadele söz konusu değil. Kamunun da sabırlı olması lazım.
- Ben geçtikten hala kravat takıyorum, ama öğlum tşört giyiyor. "Bunlara takılmayalım baba" diyor. İK inovasyonu bence en önemli inovasyon.
- Bazı sektörlerde istihdam açığını kapatmak adına yabancı iş gücüne yönelik bir politika geliştirmeliyiz. İhtiyacımız İT'ci ise o zaman Somali'den, Kenya'dan kaliteli gençleri getirip üniversitemizde yetistirmeliyiz. Öyle akalı çocuk getirmeliyiz ki o Türkiye'nin İT'ci olması atöyde çalışacak amele değil.
- "Kendimize yeterli" söylemeye başlamıştık. Kendimize yetemediğimizi gördük. Bizim mutlaka Türkiye'ye sermaye çekmemiz lazım. Tasarruf açığı olan bir ülkedir. Ortalama süresi 45 gün olan mevduatla ülkeyi döndürebiliriz.
- Sanayicinin yatırım ihtiyacı biraz durmuş vaziyette. Ama gereken yerlere gereğinden fazla yapılan yatırımların durmasında da fayda var. Ambalajı dahil açılmayan birçok makine olduğunu düşünce insan üzülüyor.

li konularında içinden çıkamadıkları farklı bir yöne sürdüğünü, sanayicilerin için de böyle bir durumun söz konusu olduğunu kaydeden Bahçivan, "O savrulma yönü bazı açılardan sanki doğruymuş gibi kabul lenilmeye başlandı. İşte bizim o zamanı direncimiz de buydu. "Bunu benimsemeyiz" dedik. Daha 2021 yılında bunu mecliste yaptığımız konuşmalarda söyledim. "Yap devalüasyonu, ver mutluluğu" yaklaşımını sürdürülebilir olmayacağına inandım. Şimdi bazı kesimlerden bu yaklaşımın sürekli olabileceğine dair bir algının oluşmuş olduğunu görüyoruz. Bugünkü itirazlar biraz bana onu gösteriyor. Yani şu anda bu tedavi sürecinin, bunun dışında bir başka metodu olabileceğini, ben biraz ekonomi biliyorsam, mümkün değil. Onun için son 3-4 yılın alışkanlıklarının biraz bozulmasından dolayı çatlak sesler çıkıyor. Ama bu tedavi böyle olur. Yani ben eğer diyete giriyorsam her gün baklava yiyerek, her gün kebab yiyerek kılı kırk yemem. Bu tedavi için de sabır gerekiyor" ifadelerini kullandı.

DEVALÜASYON İSTERSEK ENFLASYONU ÇÖZEMİYİZ İhracatçıların kurun seviyesine yönelik şikayetlerini yönelttiği Bahçivan, "İhracatçılar da sabre-

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAKANLIĞINA İHTİYAÇ VAR

Türkiye'nin önündeki en temel konuların birinin sürdürülebilirlik olduğunu belirten Bahçivan, "Türkiye'nin bugünkü sürdürülebilirlik üretimi anlayışıyla gelecekte globalde rekabet etmesi mümkün değil. Sürdürülebilirlik konusunda hala, mesajların çok önemli bölümleri kentsel dönüşüm, deprem konuları, TOKİ, Emlak Konut olan Çevre ve Şehircilik Bakanlık'ın altında bir birim gibi görünürken bu yürümez. Yani bizim bir an evvel sürdürülebilirlik için bir konu olduğunu kabullenip bunu artık mistik bir hüviyet içinde iletmemiz lazım. Yani 1980'li yıllarda mistik (Çevre Bakanlık) kurmuş olan bir Türkiye'nin 2024 dünyasında sürdürülebilirlik konusunu yönetecek mistik bir bakanlığın olması gerekiyor. Bizim buralara odaklanmamız lazım" dedi.

Odakule'deki merkez binasında EKONOMİ gazetesini konuk eden ISO Başkanı Erdal Bahçivan, gündeme ilişkin görüşlerini paylaştı.

HİZMET SEKTÖRÜ İSTİHDAMDA SANAYİYE RAKİP

Sanayi sektöründeki istihdam sorununda hizmet sektörünün etkilerini değerlendiren Bahçivan, "Eskiden bir insan işe başlarken sanayide çalışıyordu. Ya kaportacı oluyor, ya mandranda usta, ya tekstilci çırab... Başka iş alanı yoktu. Ama şu anda hizmet sektörü o kadar derin bir iş alanı doğuruyor ki, hizmet sektöründe çalışan fabrika ortasında, bir kaportacıda, bir mandranda, bir matbaada, bir tekstil atölyesinde çalışandan

deceker. Türkiye'nin şu anda dövize bağlı bir çözüm araması bizi iyice çözümsüzlüğe götürür. Son dört yıldır dövize bağlı çözümler gittik. Beş yıldır yüzde 900 devalüasyon olmuş, dolar 4 liradan 30 liraya gelmiş ve biz hala daha çözümlü dövizin yükselmesinde arıyorsa; yakın tarihten fazla ders almamızdır o zaman. Hadi 40 lira yapalım, 45 lira yapalım! Yapalım ama yapmamız lazım 30 lira bile seni kurtarmış, 40 lira niye kurtarsın? O nedenle artık bunu aşmamız lazım. Türkiye'nin temel bir ekonomi gerçeği var; her devalüasyonu bize enflasyonu getiriyor. Devalü-

asyon istersek enflasyonu çözemeyiz. Artık gerçekçi olmamız lazım. İhracatçı için Eximbank kredilerinin açılması, finansman verilecek form bizim için çok daha önemli ve çok güctür o konuyu da Türkiye'de ilk gündeme getiren biziz. Şu an Eximbank İT, bazı yüzde 35 ile kredi veriyor. Şimdi bu bir destek değil mi? İhracatçı bunu da kullanmaz, bunu da gösterin" diye konuştu.

ÇALIŞMA SÖRESİNİN KISALMASINA DEĞİL, ESNEK ÇALIŞMA REFORMUNA İHTİYAÇ VAR

"Bizi en çok yoran şey, aynı EYT'de olduğu gibi, ülkenin gerçekleriyle maalesef örtüşmeyen bir işi kişinin hızlı hareketleriyle yapılan işler... Şimdi mesai saatlerine yönelik bir çalışma reformu. Bizim daha güçlü esnek çalışma reformlarına ihtiyacımız varken sadece iş sürelerinden yapmak doğru değil. Bizim az çalışmamız değil, verimli çalışmamızda bir İK inovasyonu ihtiyacımız var. Verimli, nitelikli, kaliteli çalışmaya nasıl motive edebiliriz, buna kafa yormalız. Ama biz hemen emekli edelim, az çalışalım, bunu konuşuyoruz. Oysa EYT bağzıma gelen büyük bir bedeldir! Bizim böyle tepeden inme konuların artık hayatımızdan çıkarmamız gerekiyor. Yorumlar bunlar. Belki de en büyük reform bu olur."

Bahçivan, sözlerini şöyle sürdürdü: "Eğer bugün 'Bu işi başaracağım' diyen insana hâlâ inanmıyoruz, sak kendimize kötülük yapıyoruz demektir. Şu anda Sayın Mehmet Şimşek uzun zamandan sonra bu işi çözmeye samimiyetle girmiş bir insan... Bir kere Bakan Şimşek'e destek vermiyoruz. Şu anda doktor o. Hem doktora destek vermede hem de tedavi iste! Olabilir mi böyle bir şey? 'Bu işe olmaz' ya da 'Mehmet Şimşek de bağaramaz' diyemiyor olur. E neredeyse gidecek peki bu iş? Yani ben bunu anlamıyorum. Eğer giderlerse devreye alınacak B planı, bir önceki dönem B planından daha beter olur. Dolayısıyla devalüasyon sürecinde muhakkak destek vermek zorundayız. Ekonomi yönetimine güvenmek zorundayız."

Bahçivan OVP sürecinin, sırası bir riski olmaması doğru yürütülmesine inandığını dile getirecek. "Ben daha düşük bir büyümenin Türkiye için daha sağlıklı ve hayırlı olduğunu düşünüyorum" dedi. "Büyüme çok fazla takılmamak lazım" diyen Bahçivan, "Bizim asıl tarım, insan kaynağı, sürdürülebilirlik, dijital dönüşüm, hukuk, bunları konuşmamız gerekiyor. Yayıpala çok daha fazla talep etmemiz gerekiyor; mücadeleyle, kavga olmayacağına inanmamız gerekiyor" diye konuştu.

BATILI İKÇILARIN 'AVLANDIĞI' ÜLKE OLMAYA DOĞRU GİDİYORUZ

Erdal Bahçivan'ın üzerinde tutulduğu en temel konu Türkiye'nin insan kaynağı potansiyeli... Orta ve uzun vadede insan kaynakları ve istihdam konusunda Türkiye'nin sektör sektör projeksiyon hazırlaması gerekliliği ifade eden Bahçivan, eğitim politikasının da bu projeksiyona göre yönetilmesi gerektiğini belirtti. "Biz hep Batı'nın, özellikle Avrupa'nın yaşlanan nüfusu kendimiz adına bir sans olarak görüyorduk. Fakat şu anda Avrupa'nın yaşlanan nüfusu bizim için tehdit olmaya başladı. Batı ile nitelikli insanımız için rekabet halindeyiz. Yani artık nitelikli insanlarımızın ürettiği ürünü ihracat etmekten öte, bir doğrudan bu nitelikli insanlarımızın ihracat ediyoruz. Batı bizim için ciddi anlamda bir insan kaçırma tehdidi yaratıyor. Batı İK şirketlerinin 'avlandığı' bir ülke olmaya doğru gidiyoruz" dedi.

YENİ NESLE KIZARAK BU İŞİ ÇÖZMEYE HAKKIMIZ YOK

Şu anda en önemli inovasyon alanının insan kaynağının departmanları olduğunu dikkat çeken Bahçivan, şöyle konuştu: "Yeni nesil ne bekliyor, yeni nesil işlerde tutmak için neley yapmamız lazım? Sadece gördüğümüz işleri üzerinden almak almamak, sadece maser vermekle olmuyor. Bunlar işletelerin çözümleri. Bu konu ciddi bir İK yönetimi stratejisi istiyor. Ama yeni nesil işi bizim şirketimizin çözümlerini de değil, bu konunun daha çok uzlaşında. Biz sadece yeni nesle kızıyoruz ve hiddetlenerek bu işi çözmeye çalışıyoruz. Hiçbir hakkımız yok. Yani onları ne beklediğini ve hayatın ne istediğini işi anlayacak bir İK mantığına ihtiyacımız var... Nasıl ki evlatlarımızı kavga edemiyoruz, çalışmamız beklenirken günün şartlarına ve günün yaşamına göre değerlendirilmeliyiz. Yani şu anda çoğu sohbette duyuyoruz, işe başlamak için temel şart 3 gün ofis, 2 gün home office... Ben de bazen bozuyorum ama buna kızarak çözemeyiz. Yani bu bir gereksiz, artık bunu kabul etmemiz lazım."

İT FİYATINI 'MERAYLA', SEBZE-MEYVE FİYATINI 'GEMİ' İLE ÇÖZEBİLİRİZ

Şu anda enflasyonun en önemli bölümlerini gıda fiyatlarının oluşturduğunu söyleyen Erdal Bahçivan, yağ meyvye sadece 'işim', ette ise 'mer'a atılımı ile gıda fiyatlarındaki sorunun çözülebileceğini vurguladı. Ette en büyük sorunumuz yem olduğunu, ancak maralın kullanılmadığını aktaran Bahçivan, "Sadece Hayvancılık'tan maral bile sorunumuz önemli kısmını çözer. Omamlar döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında maralın ne için kullanıldığı? Küçükbaş için yem hayvanı proteine kalın sağlamlık için. Bugünkü hayvansal protein artık koyun değil, büyükbaş... Şimdi büyükbaş yemine ihtiyaç var. Bu yem için de mara artık büyükbaş açılır. Maralın da büyükbaşın tüketilebileceğini yene dönüştürülebilir, yem ihtilalına ihtiyacımız kalır. Türkiye'nin geçim yalını ihlalete 6-7 milyar doları. Ette milyar dolarlık fiyatlar var ama oradaki maral bombası" diye konuştu. Yağ meyvye sadece enflasyonu doğuran nedenlerin en önemlilerinden biri olduğunu ifade eden Bahçivan, "Oysa iki üç tane gemi çözülebilir. Panama'dan Costa Rica'dan okyanusu dolup Amsterdam'dan maye getirmek, bir Ege'yi doldurmak meyvye sebzeyi getiriyoruz. Binkere kamyonla bunu yapmaya çalışıyoruz" diye konuştu.

İŞ DÜNYASI VERİMLİLİĞE ODAKLANDI, ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİ PAYLAŞTI:

Hem icra, hem de vergi memurluğu yapıyoruz

İMAM GÜNEŞ / İSTANBUL

İş dünyası, Ev ve Mutfak Eşyaları Sanayicileri ve İhracatçıları Derneği'nin (EVSİD) sahur programında 'verimlilik' mesajı verdi. EVSİD Yönetim Kurulu Başkanı Talha Özger, EVSİD Başkan Vekili Oğuzhan Durmuş ve EVSİD Kurucu Başkanı Burak Önder'in ev sahipliğinde bu yıl üçüncü kez yapılan programın teması "Üretim ve İhracatta Verimlilik" oldu.

Moderatörlüğünü EKONOMİ Gazetesi Yayın Kurulu Başkanı Şeref Oğuz'un yaptığı programa; Türkiye İhracatçıları Meclisi (TİM) Başkanı Mustafa Gültepe, İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçıvan, İstanbul Ticaret Odası (İTO) Başkanı Şekib Avdagic, İstanbul Demir ve Demir Dışı Metaller İhracatçıları Birliği (İDDMİB) Yönetim Kurulu Başkanı Çetin Tecedelioğlu, İstanbul Kimyevi Maddeler ve Mamulleri İhracatçıları Birliği (İKMİB) Yönetim Kurulu Başkanı Adil Pelister, önceki dönem TİM Başkanı İsmail Gülle, Bozdağ Film Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Bozdağ, Ekonomi Gazetecileri Derneği (EGD) Başkanı Recep Erçin konuşmacı olarak katıldı.

Çalışanın ortalama ücreti 1200 dolar

Verimliliğin ölçülmediği takdirde yönetilemeyeceğini belirten TİM Başkanı Mustafa Gültepe, "Verimlilikte en büyük faktör insan. Mavi ve beyaz yakının maliyetinin ortalama 1200 dolar olduğu bir ülkede ürün satmak kolay değil. Eskiden işçilik paylarımız yüzde 20-25 arasındayken, şimdi yüzde 40'a dayandı. Mehmet Şimşek Bakanımız, 'kurla rekabetçilik olmaz' dedi. Bizim asla öyle bir beklentimiz yok. Girdi maliyetlerimiz ne kadar artarsa kurun da o kadar artması lazım. Sonuç itibarıyla bu da bir verimliliktir" dedi.

Verimlilik temasıyla bir araya gelen iş dünyası temsilcileri yaşanan sorunları ve çözüm önerilerini paylaştı. Sanayi ve kamu arasındaki verimliliği esas almak gerektiğinin altını çizen İTO Başkanı Şekib Avdagic, "Çok sayıda gereksiz ve verimsiz bürokrasiyle uğraşıyoruz. Burada otoritenin keşişmelerinin dayacağını yapıyoruz. Hem icra memuru hem de vergi memurluğu yapıyoruz. Bu da bizim enerjimizi emiyor" dedi.

"Türk dizileri 3 milyar insana ulaşıyor Türk ürünlerini de birlikte ihraç etmeliyiz"

Diriliş Ertuğrul ve Kuruluş Osman'ı 115 ülkeye ihraç ettiklerini kaydeden Bozdağ Film Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Bozdağ, "3 milyar insanın evine konuk oluyoruz. ABD'den sonra ikinciyiz ama ABD bizim gibi bir kitleye ulaşamadı.

Pakistan'da diziler internette 8,5 milyar izlendi. Oyuncularımızı reklamlarda kullanıyorlar. Dizileri izleyip Müslüman olanlar bile var. Dizilerle Türk ürünlerinin ihracatını yapmakta hiç iyi değiliz. Elimizdeki bu gücü iyi kullanmalıyız" açıklamasını yaptı.

Avrupa, beyaz yakamıza hücum ediyor

Hem nitelik hem nicelik anlamında insan kaynağı için orta ve uzun vadeli planlar yapılması gerektiğine dikkat çeken İSO Başkanı Erdal Bahçıvan, "Bizim de işin ortağı olacağı bir modelle kamu ile bu işi beraber yapmalıyız. Avrupa'nın insan ihtiyacını giderme noktası biz olmaya doğru dönüyor. Bu çok tehlikeli bir gidişat. Eskiden mavi yakamıza hücum eden Avrupa şimdi de beyaz yakamıza hücum ediyor. Yaşanan enflasyon ve hayat pahalılığı maalesef beyaz yakının batı toplumlarını tercih etmesini ihtiyaç haline getirdi. İnovasyon ilk olarak insan kaynakları departmanında olmalı" diye konuştu.

Sanayi ve kamu arasındaki verimliliği de esas almak gerektiğine değinen İTO Başkanı Şekib Avdagic de, "Birçok veriyi defalarca kamu ile paylaşmak zorunda kalıyoruz. Buna bağlı olarak çok sayıda gereksiz ve verimsiz bürokrasiyle uğraşıyoruz. Burada otoritenin keşişmelerinin dayacağını yapıyoruz. Yani aynı konuya ilgili iki veya üç bakanlıkla muhatapız. Çalışanın telekomünikasyon şirketine olan

borcunu bile tahsil noktasında bizi tahsilat memuru gibi kullanıyorlar. Bizim ödediğimiz KDV'yi altımızdaki kişiler ödemediği zaman bizi sorumlu tutuyorlar. Dolayısıyla hem icra memuru hem de vergi memurluğu yapıyoruz. Bu da bizim enerjimizi emiyor" ifadelerini kullandı.

"Sektörlerin kümelene sanayisine geçmesi lazım"

Türkiye'deki KOBİ'lerin sayısının 3,4 milyon olduğunu kaydeden İDDMİB Başkanı Çetin Tecedelioğlu, "Bu KOBİ'ler 110 milyar dolar ihracat, 11,5 milyon kişilik istihdam sağlıyor. Artık otomotivde olduğu gibi tüm sektörlerimizde kümelene sanayisine geçmemiz lazım" dedi.

Sanayicileri ihtiyacı olan personeli istediği şekilde bulamadığına dikkat çeken İKMİB Başkanı Adil Pelister, verimliliğin sağlanması için yeşil dönüşümün öğelerini de iyi anlamak gerektiğinin altını çizdi.

Böyle bir dönemi daha önce görmediğini vurgulayan önceki dönem TİM Başkanı İsmail Gülle, "2021'de kimse verimliliği konuş-

muyordu. O dönem iyi para kazandık. Tek sorun daha fazla üretim ve kapasiteyi artırmaktı. Şimdi kur avantajını ve rekabetçiliği kaybettik. Bu maliyet yapısında herkesin ince hesap yapması gerekiyor" şeklinde konuştu.

"Yapısal sorunların çözümü için çalışmalıyız"

Türk sanayicisinin ve ihracatçısının son dönemlerde çok farklı problemlerle mücadele ettiğini kaydeden EVSİD Başkanı Talha Özger, "Eğer problemlerimizi aşabilirsek ihracatta çok daha ön plana çıkabiliriz. Dünyada çok fazla gidilecek, görülecek nokta var. Tüm üreticilerimiz, sanayicilerimiz, ihracatçılarımız bu mantıkta olursa, hep birlikte koşmaya devam edersek başaramayacağımız hiçbir şey yok" diye konuştu.

Verimliliği gündeme almadan ekonomide ve işletmelerde sürdürülebilirlik ve katma değer sağlanamayacağına dikkat çeken EVSİD Kurucu Başkanı Burak Önder, "Sanayicimiz ve ihracatımız sadece kur, faiz, enflasyon sarmalını konuşmamalı, yapısal sorunların çözümü için de çalışmalı. Büyümeden gelişmeye giden yolu düşünülürsek, mücadele edersek sanayimizin ve ihracatımızın önu açık" ifadelerini kullandı.

Üretimde yeni bir döneme geçildiğini belirten EVSİD Başkan Vekili Oğuzhan Durmuş, "Artık her şeyin değiştiği, üretimin yeniden yazıldığı bir dönemdeyiz. Şu anda daha az alanda, daha az enerji harçayarak, daha az insan gücü harçayarak, daha fazla üretmek için çalışmalar yapılıyor" şeklinde konuştu.

Verimliliğin gerek iş dünyasında gerek iktisat camiasında yeterince içselleştirilmediğine vurgu yapan EGD Başkanı Recep Erçin de, "Verimliliğin esasen üretkenlik olarak kavranması gerekiyor. Türkiye, zaman içinde bir üretim ekonomisi olsa da üretken bir ekonomi olmaktan çok uzak kaldı" dedi.

Türk iş dünyası 'verimlilik' için bir araya geldi

Türk iş dünyasının temsilcileri Ev ve Mutfak Eşyaları Sanayicileri ve İhracatçıları Derneği'nin (EVSİD) düzenlendiği sahur programında bir araya geldi. 250'den fazla kişinin katıldığı organizasyonda 'Üretim ve İhracatta Verimlilik' başlığıyla bir de panel düzenlendi.

Ev ve Mutfak Eşyaları Sanayicileri ve İhracatçıları Derneği'nin (EVSİD) geleneksel sahur programı, Türk iş dünyasını bir araya getirdi. EVSİD Yönetim Kurulu Başkanı Talha Özger, EVSİD Başkan Vekili Oğuzhan Durmuş ve EVSİD Kurucu Başkanı Burak Önder'in ev sahipliğinde bu yıl üçüncü kez yapılan programda 'Üretim ve İhracatta Verimlilik' başlığıyla bir de panel düzenlendi. Gazeteci Şeref Oğuz'un moderatörlüğündeki panelde, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Başkanı Mustafa Gültepe, İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçivan, İstanbul Ticaret Odası (İTO) Başkanı Şekib Avdagıç, İstanbul Demir ve Demir Dışı Metaller İhracatçıları Birliği (İDDMİB) Yönetim Kurulu Başkanı Çetin Tecde-lioğlu, İstanbul Kimyevi Maddeler ve Mamulleri İhracatçıları Birliği (İKMİB) Yönetim Kurulu Başkanı Adil Pelister, önceki dönem TİM Başkanı İsmail Güllü, Bozdağ Film Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Bozdağ, Ekonomi Gazetecileri Derneği (EGD) Başkanı Recep Erçin konuşmacı olarak yer aldı.

Türk sanayicisinin ve ihracatçısının son dönemlerde çok farklı problemlerle mücadele et-

tiğini kaydeden Talha Özger, "Bir gün ek vergileri konuşurken, bir gün finansal problemler gündemimiz oluyor. Bir gün enerji sorunları ana konumuz olurken, diğer gün nitelikli personel bulamadığımızdan yakınıyoruz. Tüm bu yaşananlar bir araya geldiğinde de ihracatta rekabetçi olmamaktan şikayet ediyoruz. Eğer problemlerimizi aşabilirsek ihracatta çok daha ön plana çıkabiliriz. Ancak problemlerimizi çözmek de yeterli olmayacaktır. İşte bu noktada devreye 'verimlilik' giriyor. Eğer her alanda daha verimli çalışma şartları oluşturabilirsek çok daha farklı kapıların açılacağını, farklı gelişmelerin yaşanacağını düşünüyoruz. Dünyada o kadar çok gidilecek, görülecek yer, çalışılması gereken nokta var. Eğer tüm üreticilerimiz, sanayicilerimiz, ihracatçılarımız bu mantıkta olursa, hep birlikte koşmaya devam edersek başaramayacağımız hiçbir şey yok. Aslında ev ve mutfak eşyaları sektörü olarak bunun örneğini gösteriyoruz. Gitmiş olduğumuz fuarlarda, heyetlerde, yapmış olduğumuz birebir görüşmelerde ciddi başarılar elde ediyoruz. Bunların de meyvelerini sektör olarak yiyoruz. Bu başarıları arttırarak devam ettireceğiz" dedi.

Geçen yılki programda 'Yeni Dünya, Yeni Riskler, Yeni Fırsatlar' konusunun tartışıldığı-

nı hatırlatan Burak Önder, "Bu yılki gündemimiz de 'verimlilik' oldu. Çünkü verimliliği gündemimize almadan ekonomimizde ve işletmelerimizde sürdürülebilirlik ve katma değeri sağlayamayız" dedi. Türkiye'de gündemin çok hızlı değiştiğini dile getiren Burak Önder, "Sanayicimiz ve ihracatımız sadece kur, faiz, enflasyon sarmalını konuşmamalı, yapısal sorunların çözümü için de çalışmalı. İşte bu yüzden verimlilik konusunu önemsiyoruz. Türkiye sanayisi ve ihracatı son 20 yılda çok önemli gelişmeler sağladı. Bugün bölgemize baktığımız zaman en azından Almanya'nın doğusundan Uzak Doğu'ya kadar ki bölgede en iyi üreten, ihraç eden ve bu kültürün oturduğu ülkelerin başındayız. Kendimize de çok haksızlık etmeden çalışmamız gerekiyor. Ancak teknoloji, otomasyon, dijitalleşme, verimlilik, katma değer, değerli üretim gibi konularda önümüzde almamız gereken uzun bir mesafe var. Günceli çok fazla gündemimiz yapmadan, büyümeden gelişmeye giden yolu düşünebilirsek, vurgulayabilirsek, çalışırsak, mücadele edersek sanayimizin ve ihracatımızın önu açık" ifadelerini kullandı.

'HER ŞEYİN YENİDEN YAZILDIĞI DÖNEMDEYİZ'

Öncelik sıralarının her geçen dönem farklılaştığına dikkat çeken Oğuzhan Durmuş, "30 yıl önce bir şeyleri üretmek bugünün şartlarına göre çok zordu. Verimsiz üretim olsa da pazarda kendisine yer bulabiliyordu. Verimsizliğe rağmen kar edilebiliyor, gelişilebiliyor ve işletmeler büyüyebiliyordu. Fakat bu dönem artık kapandı. Yeni bir döneme geçildi. Artık her şeyin değiştiği, üretimin yeniden yazıldığı bir dönemdeyiz. Şu anda daha az alanda, daha az enerji harcayarak, daha az insan gücü harcayarak, daha fazla üretmek için çalışmalar yapılıyor. Geçmişte böyle bir durumu hayal bile edemedik" diye konuştu.

İktisat topluma yarar mı?

Bilşay Kuruç

21. Yüzyıl İçin Planlama

Biraz iktisattan konuşalım. Havada elektrik var. Değişecek. Ya fırtına şiddetlenecek ya da yaprağın kırdıramadığı kuraklık gelecek. Toplum fırtınaya ve kuraklığa yakalanırsa yön bulabilir mi? Bakalım.

Şeytan dürttü!

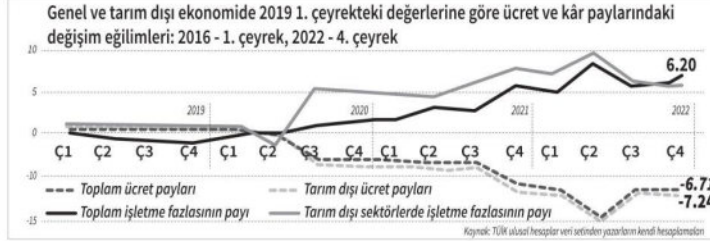
Ciddi iktisatçılarımızdan üçü ortak bir çalışma yaptılar. Korkut Boratav, Erinc Yeldan ve Ahmet Haşim Köse'nin "Türkiye'de Derinleşen Yapısal Kriz Eğilimi ve Kâr İtilimli Enflasyonun Dinamikleri" başlıklı önemli çalışması geçen aralık ayında yayımlandı: İktisat ve Toplum, Sayı 158. Girişinde, Bakan Şimşek'in "ücretleri enflasyonun temel nedeni olarak göstermesi" üzerine yaptıkları vurgulanıyor. Okuyunca diyorsunuz ki Şimşek iyi ki böyle konuşmuş, iktisatçıların ve esasında meslektaşlarımızın tümüne bir büyük kapı açmış! Buyurun, iktisadin merkezine inin, demiş sanki!

Şimşek, elbette istemeden, şeytan tarafından dürtülmüş. Çünkü iktisadin merkezinde "bölüşüm" ve onun yapışik kardeşi "üretim" var. Toplumun bilgi, görgü ve kapasitesiyle (tarım, sanayi ve diğer sektörlerde) ürettiği "toplum hasıla" den kimin payına ne kadar verildiğine "bölüşüm" diyoruz. Gelirleri en yüksek yüzdeden en düşük yüzdeye kadar sıralayan, teknik deyişle "gelir dağılımı" bunu yansıtır, denilebilir. Ama "servet" (özel mülkiyet stokunu) kapsamıyor. Bunlara girmeyelim.

Kapitalizmde iktisadin merkezi olan "bölüşüm"e adım atınca ufuk açılır. Pandora'nın Kutusu gibi açılır. Bölüşüm tablosuna bakınca ister istemez iktisatçıya çeşitli sorular doğar. O da sorar: Bu gelir paylarının değişmesi, birinin artıp ötekine azalması galiba birinin gelirinin ve tasarruflarının ötekine aktarılığını yansıtır; öyle değil mi? Geliri kolayca izleyebiliriz de tasarruflar deyince "likidi" (yani, para ve benzeri "akışkan" varlıklar) ve "likid olmayan" (taşınmazlar, otolar, vs.) varlıkların isteyerek/istemeyerek el değiştirme macerası için biraz derine dalmak lazım. O iktisatçının aklına takılır. Çünkü "Merkez"den, yani "bölüşüm"den bakınca, kapitalist ekonominin toplumdaki alıp sermayeye veren süreçleri seyrine doyum olmaz bir TV dizisi gibi izlenecektir. Heyecanlıdır, yaratıcıdır.

Ana yemek ve ara sıcaklar

Boratav, Yeldan ve Köse'nin hem 20 yılın, hem de son yılların "bölüşüm" seyrini gösteren tabloları var. İkisini buraya alıyoruz. Çarpıcıdır. Kapitalizme, kısa

Bknz: Boratav, Yeldan, Köse, İktisat ve toplum, Aralık 2023. İlgili derginin sahibi de bunu bekler...

bir süre olan, son 20 yılda büyük mesafe aldırın, adeta ustura keskinliğiyle işleyen süreçlerinin fotoğrafıdır. Öğreticidir. Bölüşümün bu radikal fotoğrafı usturanın fiyatları "serbestçe" işleyebilmesiyle şekillenmiştir.

Para ve maliye politikaları, iç ve dış açıklar, krediler, döviz kuru ve faizler üzerinden "Merkez"e, yani "bölüşüm"e varırız. Nasıl varırız? Bunların tümünün taşıdığı fiyatlar. Fiyatlar "tarafsız hakem" değildir. Taşıyıcıdır. Gelirleri, tasarrufları ve mülkiyeti taşırlar. Sermaye, "bölüşüm"e yansıyan payını fiyatlarla büyütür. Kısaca, kapitalizmde "ilk ve son tahlilde" "bölüşüm"ün bu ayan fiyatları vardır.

Yeldan, Köse ve Boratav gösteriyorlar, fiyatların taşıyıcı rolünün ekonominin tümünde etkileyici olduğu imalat sanayisinde (sanayinin kalbinde) bir "tekelimsi" yapı (oligopol) oluşmuştur ve bu oluşurken maliyetin üzerine eklenen ve fiyata (fiyatın sahibine) "kadirli mutlak" gücü veren bir prim ("kâr katsayısı") ("mark-up") de oluşmuştur. Sermaye için o prim "anasının ak sütü gibi helal"dir. Ekonomide fırtına (enflasyon) ya da kuraklık (deflasyon) halinde bunu kılıç gibi kullanarak kendini diri tutar.

Sermayenin gücü bundan ibaret değildir. Türkiye'nin son 20 yıllık kapitalizmde öğrenilmiş olmalıdır, ücretlerin düzeyini (emeğin "fiyatı"nı) sermaye belirler. Asgari ücretin toplam ücret yapısının yüzde 40'ında kemikleşmiş olması ve böylece tüm ücretleri aşağı çekmesi elbette sermayenin sınıfsal zaferidir. Ekonomik olarak bir "zafer" midir? O ayrı konu.

Kısaca, tüm iç fiyatlar yapısını sermaye belirler.

Her fiyatı teker teker değil elbette. İktisatçının "görelî fiyatlar" dediği, "hangi ürünün ve hizmetin bir başka ürüne ve hizmete göre fiyatının ne olacağı" için esasidir. Bu sermaye için "olmazsa olmaz" ve temyizi kabul olmayan karar konusudur. Çünkü fiyatlar meselesinin özü burada yatar. Sermayenin fiyatlar üzerinde bu belirleyici gücü yoksa hiç gücü yok demektir. Elbette bu güç sermaye içinde çekişmelerle doğar. Ama orada doğar. Başka yerde değil.

Tüm iç fiyatlar dedik, ama gerçekçi olalım. Son 20 yılda kapitalizminiz öyle yapılandı ki iç fiyatları esas olarak döviz kurunu belirleyen "dış dünya" şekillendiriyor. Demek ki "kâr katsayısı"ndan başlayıp, emeğin "fiyatı" ücretten geçerek döviz kurunun (yapışik kardeşi faizle birlikte) son noktayı koyduğu fiyatlara eriştiğimiz zaman kapitalizminiz "bölüşüm"e ayar vermek üzere gift değil, üç dikış atmış oluyor. Bu düğüme, daha önceki yazılarda anlatmış olduğumuz "ortakyaşam" geçişini, yani siyasal boyutu da eklersek ("Grevi sizler için yasakladık!", 2016), "bölüşüm"ün tam, ince ayarına erişiriz.

Kısacası, ana yemek "üretim" ve "bölüşüm"dür. Birlikte servis edilir, birlikte yenir. Batı'da, kapitalizmin olgunlaşmış şaha kalktığı zamanlarda, ta 200 yıl önce o günün üst iktisatçıları bu ana yemeğe "değer ve bölüşüm" diyorlardı. Şimdi, dünya sermayesinin kamçısıyla bizde kapitalizmin gemi azya aldığı zamandı. Bir bakıma onların 200 yıl önceki tablosundayız! Akdeniz'i yeniden keşfe girişmeyelim. İşin özünü kavramakta boşuna zorlanmayalım. Bilelim ki diğerleri, yani iç ve dış açıklar,

krediler vs. iktisatçı için "ara sıcaklar"dır.

Geçiş

Ana yemekte "üretim" ve "bölüşüm"den, birinden ötekine geçiş "harcamalar"la (tüketim ve yatırım harcamaları) yapılır. Tüketim yapılacak ki üretilen ve üretilecek her şey alıcı bulsun, yani "hasıla"ya dönsün. Böyle bakınca görürüz ki tüketim harcamalarının (talebinin) hemen tümü emekçilere atılır. Yani, ilk sorun üretim hacmini sağlayacak işgücü için emekçinin ne kadar tüketim yapacağıdır. Kapitalizmde "üretim" düzeyi buna ayarlanır. Sermaye sahiplerinin tüketimi ("lüks" tüketim) "toplum hasıla"nın hacmini belirleyecek büyüklükte değildir. Ama kapitalizmde sermaye sahipliğine verilen asıl rol onun "toplum hasıla"yı sürekli büyütecek ve ekonomiyi geliştirecek yatırım harcamalarının (yatırım talebinin) sahibi, sistemin "yatırım ajanı" olmasıdır. Türkiye kapitalizminde bu rol hakkıyla sahip bulmuş mu? Buna şimdiki girmeyelim.

Yirminci yüzyılın bir üst iktisatçısı, Michal Kalecki harcamalarla sürdürülen bu geçiş bir ödeyişle sunmuştur: "Emekçiler kazandırlarını harcarlar, kapitalistler harcadıklarını kazanırlar!" Bu bir "flaş bellek" özelliği taşıyor. İçinde üstüden tüm modelleri var!

Şunu vurgulayalım: Her kapitalizmde üretilen katılmadığı halde "bölüşüm"den pay alanlar ya da kapanlar vardır. Onlara rantıye deniyor. Üretim sürecinde yer almazlar, "bölüşüm"de yer alırlar! "Toplam hasıla"yı büyütmezler, o "hasıla"dan yerler. Kapitalizm onları besler. Fırtınada iştahtları açılır, kuraklıkta açlık çekmezler. Yani, "son tahlilde" kâr ve rant aynı sepettedir.

Sevgili Ali Simen'i dostça, sevgiyle, saygıyla anacağız.